

Այլ հրապարակուի ահա էրկո-
գամ . ակնքն է- ի կենն .
Տարեկան գինն 24 դր-րոշ .
Այլ էյսմեայ 12 դր-րոշ .
Այլ էյ հապը 40 դր-րոշ .

Հ. Դ. Լ. Տ. Ե. Դ.

Ո՛ր էի-են ուղեն հապարակուի-
դու-րա էրկու-է- Լրագիրները
Իմ-գիրը պիտի ճամբէ .
Լրագիրը վերաբերեալ է-մեր
ու- իմ-գիրը պիտի ուղարկեն .

Մ. Բ. Ն. ՈՒՒԿ. Տ. Ե. Բ. ՕՆՈՅ

Ե. Տ. Ե. Բ. ՈՒՒԿ. 19

1864

Յ. ՈՒՒԿ. 1

Թ. է. ինչ-օգուտ է Լրագիրը
Վանահայրու թեման հատկապես .

Խոստացեր էինք Լրագիրին 187 թը-
ւոյն մէջ գրել այս նիւթի վրայ . բայց պա-
տահաւ թիւը ձգեց այժմ .

Եւս որչումը կամ խնդիրը . Թեեւ միայն
Տարածուի . Ա. Կարապետի համար . Կարգա-
գրեց նորերս Վարչութեան . ապա ի վա-
ղուց այս կերպ խորհուրդը արժատ ձը-
ղատ կամ յղացած էր ազգայնոց . քաջախոհ
մըտաց մէջ , եւ ասոր օրինակը . յառաջ քան
զՎասմանադրական Վարչութեանը . արդէն
կատարուած է տեսնելը Վանայ քաղաքա-
կան առաջնորդութեան եւ Վարչաց Վա-
նայ վանահայրութեան բաժանմանց մէջ ,
որ եղաւ հանգուցեալ (Յակոբա Ա) . պատ-
րիարքի իշխանութեան օրով , քան զայս
գրեթէ եօթն տարի յառաջ .

Եւս որչումը նոր եւ շատ օրինաւոր է .
եւ երանի . ինչպէս արդէն յուսացուի .
չուտով ամէն տեղն ալ այս Կարգադրու-
թիւնը լինի .

Եւս ինչ է մեր նախնեաց քուն ընկո-
մունքը . վաճառքը ազատ եւ անզրադ պէտք
է լինին քաղաքական բազմակնձիւղ դէպ-
քերէ եւ խնդիրներէ , վանականութիւնը
իր դրազմունք ունենայ թիւն եկեղեցական
նութիւն , պարտութիւն , ուսմունք , վարդա-
պետութիւն , տնտեսականութիւն , եւ ժա-
նանդատորդ պրոցու-դ ործարան գրոց .

Եւս կեղտով պարտք ունի իմենք ծա-

ռայել ու շատով ազգին , այս ճանապարհով
կրնայ վաճառք օգտակար լինել իրեն տան եւ
ազգի շինութեան եւ բարեկարգութեան .

Այլ անքը . որ մեկուսի շնորհած է
քաղաքներէն ու գեղերէն . առանձին նը-
պատակ առանձին խորհուրդ եւ առանձին
պաշտօն ունի նա . մեր նախնիք զանոնք կա-
ռուցած են յատուկ էրեւրան կրօնական
եւ ամէն կերպ մասնորական ուսմանց . այս
տեղերէն է յառաջանային քաջ մատենա-
գիրներ , իմաստուն վարդապետներ , հմուտ
վարժապետներ , ընտիր քահանաներ , եւ բա-
նասեղծներ , հոգեւորներ եւ ամէն տեսակ
գիտութիւններ ու արուեստներ . ինչ որ այն
դարերու մէջ կ'գանուէին . Վաճառքը ինչ-
պէս ասած է իմաստունի մէկը , մեր ազգի
կեանքն է եւ կրնայ լինել , անոնցմով ապրիւ
ենք մենք , եւ եթէ դեռ ապրիւր յոյսը
ունինք , մասամբ մը ալ մեր վաճառքն են .
այստեղ կ'պաճ է հայաստանի ժողովրդեան
սիրտը . ոչ յատկապէս միայն յօժարութեամբ եւ
հաւատարմութեամբ կուտայ շայնիր պրո-
ցին եւ նուէրքը . կեղտունին այստեղի ուս-
տաւորն է . մեզնի՛ իր կտակն այստեղին կը-
թողնէ .

Եւս տեղ քանելու է ազգը . այս խիստ
ամուր . այս աշտարակ պատրաստական է .
լրան ասոր վրայ պէտք է վառել , ասոր շըր-
ջապատը ինչպէս ճնշուի իրեն ապաւէն
իր բոլը , այնպէս դրած ու կառուցած են
հայեր իրենց միտք եւ հոգին , իրենց անձը
եւ ունեցածը . շատ է լրատու որով ին ասոր
լրատով . անդադար եւ անմիջական յարա-

քերութիւնն ունին վանքն ու ժողովուրդ ի-
րարու հետ երթ եւ եկն եւ նուիրակու-
թիւնք անպակաս են իրարմէ : Ազգը բոռ-
նեց եւ կրօնէ գլխաբերը . զատեց եւ կը-
գատէ քաղաքական վանականէն , եւ այս
երկու մասամբն ալ յօգուտ ժողովրդեան է :
Այսու ժողովուրդ կրկին պիտի յառաջա-
դիմէ . այսու կրկին պիտի արդիւնքը վա-
յելէ :

Ինչպէս երկու ձեռք կցուած լինէին
մէկ մէկու , կամ երկու ոտքը կապուած ի-
րարու , ու այնպէս չկրնան գործելու , այս-
պէս էր ահա առաջնորդութիւն ընդարձակ
վիճակիմը եւ կառավարութիւնը մեծ վան-
քիմը մէկ պաշտօն ըրած մէկ մարդու յան-
ձընած . բացուիլ պէտք են իրարմէ որ դոր-
ծեն , արձակվիլ պէտք են որ յառաջ քա-
լեն : Ժողովուրդ իր ամէն ցաւին եւ հո-
գսին համար առաջնորդին կ զիմէ , բայց ա-
ռաջնորդը վանուց պէտքերուն զբաղուած
է , չի ժամաներ . ժողովուրդ պատճառէ մը
կամ մէկէ մը նեղուած ու զրկուած , առաջ-
նորդին կիւթայ պաշտպանութիւն կ խրդ-
րէ . առաջնորդը վանքի վիաբանից հետ
գործ ունի , վեճ ունի , պիտի լմնցունէ . եւ
մինչ սա իր գործն ու վեճը նայի , անդին
ժողովուրդը իր բանէն կելնէ . եւ եթէ ժո-
ղովրդեան դառնայ , վանքը տակն ու վրայ
կ լինի : Առաջնորդ հովիւ է . ոչխարաց մէջ
պէտք է լինի , անոնց առաջ պիտի ընթա-
նայ . անոնց զարման պիտի անէ . անոնց վեր-
քերը պիտի սրբէ եւ սփոփէ : Առաջնորդ
բժիշկ է . միշտ ժողովրդեան մէջ պիտի
գտնուի . ի ժամ տարածում կ կանչեն զին-
քը . պատրաստ պիտի ամենին հասնի :

Առաջնորդը դաստիարակ է եւ հայր .
իւր զաւակաց եւ ընտանեաց մէջ պիտի
նստի , հսկէ . կլթէ , հոգայ քանոնք ի մարմը-
նաւորս եւ ի հոգեւորս . վերջապէս այնչս փ-
կարեւոր է առաջնորդին ժողովրդեան մէջ
լինել , անոր հետ անբաժան եւ միշտ կից
ու ներկայ գտնուիլ , ինչպէս գլուխքը կամ
աչքը անդամներու հետ . եւ ինչպէս աջը
մարմնոյն հետ :

Ախալ եւ շատ մնասկար էր մանա-
ւանդ այս վանքին վանահայրութիւնը ու
առաջնորդութիւնը մէկ պահի . այս չէ ե-

ղեր առիթ , որ ոչ Ա . Արքայապետ զաւակա-
ն ու օրինաւոր հարստութիւնն ունի պահած ,
հասուցած . ոչ հաստատուն կաշուած մը . ոչ
ազգին պիտանիմը , ոչ վանքին արժանիմը .
եւ եթէ ունի ալ , շատ նուազ է . թանգ
... Այս կէտերէ չեմ կրնար պարզարար դը-
րել , չեմ կրնար բացուիլ , տեղս ցուրտ է ,
կը դողամ

Այս չէ եղեր առիթ , որ ժողովրդեան
ամէն բանին ալ անխոյժ են մնացեր ա-
ռաջնորդները . եւ տեսանելով իրենց փոփո-
խութիւնը մօտալուտ . շատ անգամ եղեր է
որ վարձկալութեամբ աճուրդով գնուած է
եղեր տեղւոյս առաջնորդութիւնը . եւ հոս
հասած չ հասած . եկն ու մուտը հաշուել
ու քաշել նայեր է . պարպած , քսակը լե-
ցունել , քանիմ հատ ալ է վիւլ ցունել ու տա-
նել աշխատեր է . ժողովրդեան անդորրու-
թիւն , վանքի շինութիւնը հոգն է : Դաստան
գամ առաջնորդացունները իրարու հետ նա-
խանձու բռնուած , վանքի հարստութիւն
եւ ոսկիները ի զոհ մատուցած են մէկ ըզ-
մէկ վանելու համար . հապա ժողովուրդն
եւ իշխանք մէկ մասն ասոր , մէկ մասն ա-
նոր կողմն անցնելով , զիրար կ վնասէին եւ
իրարու թշնամի կ դառնային . այնչափ
ծախս , այնչափ աշխատութիւն , մինչեւ մէկ
ի յնար մէկալը շահէր : Ողբալի՜ եղանակ :

Բայց այսուհետեւ յանցանքն է միայն
եւ իրաւացի յանցանքը , ոչ թէ սուտն ու
զրպարտեալը . որ պիտի կրնայ փոփոխու-
թիւն տալ պաշտօնին . այսուհետեւ քարի
վանահայրներու աթոռն ու գերեզմանը մէկ
տեղ պատրաստելու է : Այս անգամ Ա .
Արքայապետի վանահայրութիւնը խիստ գե-
ղեցիկ ու հաստատուն հիմքը բռնեց , նոյն-
պէս եւ առաջնորդութիւն . Միայն դժ-
ուարութիւն մի կայ , որ այս բաժանման
հետեւութենէն կ ծագի . եւ ասոր փորձը
արդէն յայտնի կերեւի : Դժուարութիւն
որ ժողովուրդը պիտի տարակուսի իր ար-
դիւնքը տալու վրայ . կ տարակուսի թէ ինչ
է այս . վանքին ջոկ պիտի տամ եւ առաջ-
նորդին ջոկ . կ մտածէ երկուքին ալ տալ
հարկ է . մէյմը՝ որ նախնեաց սովորութիւն
է , վանք է , միայն ժողովրդեան տուրքովը
նա շէն ու պայծառ է , եթէ չի տան ին-

Եկաւ դարձեալ այսօր նշանաւոր եւ
ամէն հայուն փափաքելի. տօնեցին զսա ա.
մէն ճշմարիտ՝ եւ սղգի յառաջադիմու
թեան ու բարօրութեան ցանկացող եւ
վաստակաւոր հայերը . եւ անշուշտ ամէն
քաղաքներ ու ակաւաւոր տեղերը . տօնիս
վսեմութեան արժանի հանդէս եւ ցնծու
թիւն կատարած են. Տարօնն ալ ետ չմը
նաց իր պարտքէն. ի սուրբ Կ. վանքոյ արձ.
եալ նոյն պարտիզին մէջ . եւ նոյն աղբիւրի
վրայ, կանանչագեղ ուռենեաց հովանեաց
ներքեւ եւ պէս պէս ծաղկանց կամարա
պսակ յօրինուածքներով, ու խախտողոր հայր
սուրբները հօն բազմած . եւ միաբանու
թիւնը առ հասարակ հանդիսատես էին .
դպրոցականք պար առեալ ծաղիկ ի ձեռին
ձառեր կ'կարդային, և երգեր կ'երգէին, եւ
բերանացի առեւտարութիւններ ալ եղան,
յամենայնի զբարեխնամ տէրութիւնն Օս
մանեան և ապրիլի Բիզ արքայն, զՀայու
թիւն եւ զՎարչութիւն կ'օրհնէին, եւ
պէս պէս զգացմամբ լի էին. Հայր սուրբ
նկերու օրհնութեամբ վերջացաւ հանդէսը:

Այլ եւ այլք

Անցեալ շաբթու Սշոյ գեղերը հրա
մանագիր հանաւ նահանգիս բարեխնամ
Գայմադամ օրպէս զի զգուշութիւն անեմ
ուր որ (կիտուրի) մարախի ծնունդ կամ ե
րկուցմը տեսնեն, որ ուղարարար գունդ գունդ
մէկ տեղ կուտայւմ կ'լինին, դեռ չգորտած
վրայ հանեն ժողովն ջուրը լիցունեն, կամ
չոր խոտ զիգելով վրանին այրեն: Այս կեր
պով դուրս ազատվիլ չալի ժողովուրդ այս
պատահաւ հարուածէն, որոյ երեսէն երկու
տարի է մեծ վնաս կ'քաշեն եւ աստա
պալք ի վերայ աստպալնոց մարդուկս ուր
ձեռնիքէն կ'ուծ:

Այս տարուան եղած ցանքերը խիստ
կ'գովեն. տեղ տեղ կիտուրն սկսեր է երեւ
նալ. դարձեալ քայց կատարութեան հը
րամանաւ մեծ զգուշութիւններ կ'լինին.
տեղը կ'ժողվեն. տեղը կ'այրեն. տեղ տեղ պը
Օրգուրթաչունը սկսեր է կոտորել. — Աս
տուծոյ ողորմութեան նշան:

Սշոյ մէջ հինգ թաղի եկեղեցեաց թա
ղական խորհուրդները քուէարկութեամբ
քննորուած են ըստ կանոնի Սահմանադրու
թեան. որոյ յայտարարութիւնը եւ ընտրել
եաց անուններն յուշ հասնելով ձեռքերին
յաջորդ թուով կ'թողումք հրատարակել:

Ա Ջ Դ

Առաքելեան ցարգի Պ. Դասպար պայ
տառ նշանակեցաւ Դործակալ Արծուիկիս
ի Մուշ, ի տեղի արգոյ Պ. Մէլքոնի ֆէ
շիշեանց. որ կամաւ հրաժարեցաւ, վարժա
պետական ծանր պաշտօնէն ստիպեալ:

Նոր հնութիւնն:

Պուլանրէս քաւառ Ապրիլի 14-ը մօտեց
նոր տունը շինած ժամանակ գեպին կ'իտ
րեն եւ երկու հատ մեծամեծ քարեր կէլ
նեն հողի տակէն, որ նոյն գեղի Շէխի քովն
են: Մէկը խաչաքար է եղեր խիստ հին ու
մաշուած. միւսը՝ մարդակերպ մորուքաւոր
կտիւած արձան հակայաձեւ եւ մեծ.
մէկ ձեռքը նիզակ բռնած, մէկալ ձեռքը
վահան կուրծքին վրան դրած. կրօնն թէ
յունարէն գիր ալ կայ այս արձանի տակ: Ով
գիտէ, Ապահոնի քաջաց արձան կամ
կուռք եղած լինի. թէ այս թէ այն. վեր
ջապէս, Ազգային հնութեանց թանգա
րանին արժանի բանմը:

Կը ցանկամբ աւելի ճիշտ եւ կատարեալ տե
ղեկութիւն տաւնալ ու ծանուցանել մեր պը
գոյ ընթերցողաց այս եւ այսպիսի հետա
բերբարական հնութեանց մասին. որոյ նման
ները թերեւս շատ ունի պահած իր վոշի
ներու տակը՝ Հայաստանի հողը:

Խմբագիր Տարօնոյ Արծուիկիս
Գ. Արուանձտեանց, ճիւղ Ա. Արծուոյն.
ՏԱՐՈՆ . Ի Ս . ԿԱՐԱՊԵՏ . ՏԻՊ . Ա. ԱՐԺՈՒՌՈ